

skildrede det ærede Medlem det liberale Samfund og hævdede, at dette liberale Samfund maatte bygges paa Egeninteressen. Det var det, der gik gennem det ærede Medlems Tale, at det var Egeninteressen, det gjaldt at se hen til; kun den kunde være den økonomisk og sociale Drivkraft i et Samfund, som det var værd at leve i, og dette Samfund kaldte det ærede Medlem saa liberalt. Denne Opfattelse af et liberalt Samfund som et Samfund bygget udelukkende paa Egeninteressen har været til Stede en Gang i Verden, men denne Opfattelse er rigtignok ogsaa for længst forladt af dem i det nuværende Samfund, der med Rette kalder sig liberale, thi de har set, at et Samfund bygget eller væsentlig bygget paa Egeninteressen som social og økonomisk Drivkraft fører til et Sammenbrud af Samfundet. Det Samfund, som er den frie og hensynsløse Konkurrences Samfund, det, hvori Egeninteressen har det frie Raaderum, vil, saaledes som et tidligere Samfund, føre til en Ophobning af Rigdom, mere og mere koncentreret, og en større og større Fattigdom som Modsætning dertil. Derfor har ogsaa alle Politikere, som med Rette bærer Navnet liberale, ligesom ogsaa alle Politikere, der har betegnet deres politiske Standpunkt med Udtrykket socialt, forstaaet, at paa Egeninteressen alene kan der ikke bygges et Samfund.

Forholdet er ikke, saaledes som nogle ganske skematisk siger, det, at der i Befolkningen skulde være nogle, som underkender Betydningen af det private Initiativ eller, for at bruge et mere forstaaeligt dansk Udtryk, den personlige Indsats. Den personlige Indsats vil overhovedet ikke kunne undværes i Verden, og alt i Verden, hvilken som helst Statsform man end har, vil bero paa den personlige Indsats. Men den for længst forladte Samfundsopfattelse, som det ærede Medlem Hr. Knud Kristensen nu synes at ville mene, skulde være den, der herskede i Venstre, gør den personlige Indsats til noget mere, end den nødvendigvis maa være, idet man ikke alene mener dette, at alt springer ud af det enkelte Menneske i Samfundet, af det enkelte Menneskes Virksomhed og Dygtighed, men dertil ogsaa, at det enkelte Menneskes Egeninteresse er det, man alene kan bygge paa. Det ærede Medlem synes ganske at have overset, at hele Udviklingen dog til denne Forstaaelse af, hvad den personlige Indsats er, har føjet Nødvendigheden af ved Siden af Egeninteressen, som selvfølgelig altid vil være til Stede, at anerkende noget andet, nemlig Fællesinteressen, Fælles-

følelsen, Samfundsfølelsen, hvad man nu vil kalde det.

Forholdet er det, at det Samfund, som det ærede Medlem Hr. Knud Kristensen lever i for Øjeblikket, slet ikke er det gamle liberale Samfund, som byggede paa Enkeltegeninteressen, men det er for længst blevet et Samfund, som bygger paa Organisation af Egeninteressen, ikke mere paa den enkeltes Egeninteresse, men paa Klassernes, Fagenes Egeninteresser. Saaledes er det nuværende Samfund organiseret, fordi man meget tidligt forstod, at den enkeltes Interesse kunde man ikke bygge paa, de svage maatte organisere sig for overhovedet ikke at blive trampet ned under den Egoismens Religion, som den afdøde Liberalisme var udartet til; de svage maatte organisere sig, og derefter organiserede de andre sig ogsaa. Paa den Maade er Samfundet ikke længere et Samfund, hvori Egeninteressen, den enkeltes, er det absolut afgørende, det dominerende, men den organiserede Klasse- og Faginteresse. Det, som et liberalt Samfund maa se hen til, er derfor en højere Organisation af disse kæmpende Klasse-Egeninteresser i deres Indordning under det store Samfunds Fællesinteresser. Det har den levende Liberalisme til fælles med den socialdemokratiske Opfattelse, at den søger hen til et Samfund, som er saaledes højere organiseret. Forskellen ligger i Troen paa, hvilken Form der vil udvikle sig af den nuværende Tid, og hvad det er for en Udvikling, man ønsker at fremme.

Der er dem, der begejstres over den Udvikling, som det ærede Medlem Hr. Fraenkel har skildret, naar han taler om den koncentrerede Bedrift som en nødvendig Form i Udviklingen. Det er rigtigt, at det er en nødvendig Form af den nuværende økonomiske og tekniske Udvikling, men der er nogle, som begejstres over den, baade de, der staar i det ærede Medlem Hr. Fraenkels Samfundsopfattelse, og de, der staar i den direkte modsatte Samfundsopfattelse, saaledes som det ærede Medlem Hr. Hans Nielsen. Det ærede Medlem Hr. Hans Nielsen kan se med Begejstring paa denne Udvikling, som koncentrerer Bedriften mere og mere og gaar hen over Tusinder af selvstændige Bedrifter og skaber Storbedrift. Det er forstaaeligt, at man kan se noget stort og imponerende i det Samfund, der saaledes koncentrerer alt i en Magtstilling for den enkelte Bedrift. For Socialdemokraternes Vedkommende er Opfattelsen her den, at Udviklingen gaar frem saaledes, at Bedrifternes Koncentrering efterhaanden bliver saa stor og stærk, at de øvrige Samfunds-